

Wetsvoorstel

Teneinde de afdwingbaarheid van de persoonlijke omgang met de kinderen naar aanleiding van een echt- of feitelijke scheiding te verbeteren

(ingediend door Martine Taelman, Fons Borgignon, Bart Tommelein en Hilde Vautmans...)

Toelichting

Dames en Heren,

Meer en meer problemen doen zich voor met minderjarige kinderen ten gevolge van echtscheidingsproblemen. Kinderen worden al te vaak gebruikt als wapen in de 'oorlog' die tussen de ouders worden gevoerd. De meest gebruikte 'instrumenten' worden in ons Strafwetboek bestraft. Enerzijds betreft het de onttrekking van minderjarigen door één van de ouders –het verhinderen van omgangsrecht - en anderzijds het niet betalen van onderhoudsgeld. Beide misdrijven worden 'familieverlating' genoemd.

Ons Belgisch strafwetboek stelt meer bepaald strafbaar « *de vader of moeder die het minderjarige kind onttrekt of poogt te onttrekken aan de rechtsvervolging, tegen dit kind ingesteld uit kracht van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming of betreffende de jeugdbijstand, die het onttrekt of poogt te onttrekken aan de bewaring van de personen aan wie de bevoegde overheid het heeft toevertrouwd, die het niet afgeeft aan degenen die het recht hebben het op te eisen of die het, zelfs met zijn toestemming, ontvoert of doet ontvoeren....* »

Ook het niet-betalen van alimentatie is een grove inbreuk met vaak verstreckende gevolgen. Het strafwetboek, art. 391 bis, stelt nochtans dat diegene wordt gestraft *"...die, na door een rechterlijke beslissing waartegen geen verzet of hoger beroep meer openstaat, te zijn veroordeeld om een uitkering tot onderhoud te betalen aan zijn echtgenoot, aan zijn bloedverwanten in de nederdalende of in de opgaande lijn, meer dan twee maanden vrijwillig in gebreke blijft de termijnen ervan te kwijten...."*

Op dit vlak werd reeds een initiatief genomen dat de moeilijkheden voor de onderhoudsgerechtigde op moet lossen, het alimentatiefonds, dat recent van start ging.

Het Kinderrechtenverdrag verplicht België in artikel 9.3 tot het volgende:

'De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.'

Het onttrekken van een kind aan een ouder heeft grote gevolgen met een maatschappelijke draagwijdte die vandaag wellicht sterk onderschat wordt. Uit een Frans onderzoek blijkt dat ¼ van de adolescenten geen contact meer heeft met één van zijn/haar ouders. In het Verenigd Koninkrijk zou dat na 5 jaar scheiding zelfs 43 % bedragen ! In Nederland variëren de cijfers dan weer tussen 14% en 35%; maar zelfs 14% van de kinderen die één van de beide ouders niet meer ziet is veel te veel. Het is nefast voor de emotionele en psychologische ontwikkeling van deze adolescenten.

Zo stellen ook therapeuten die mensen met drugsproblemen begeleiden, dat, naast weliswaar andere traumatische feiten, ongeveer drie vierde van de langdurig verslaafden uit een gebroken gezin komen. In heel veel van deze gevallen is er sprake van gebrek

aan contact met een ouder (meestal de vader) en een andere ouder die overbeschermend gedrag vertoont (meestal de moeder).

Uit de meest recente cijfers van de FOD justitie blijkt dat tussen 2000 en 2002 50.303 klachten betreffende het niet respecteren van het omgangsrecht bij de diverse parketten werden neergelegd. (Brussel, Luik en Verviers hebben andere manieren van registratie van de klachten zodat dit cijfer niet-exhaustief is). Hiervan werden er 22.075 zonder gevolg geklasseerd, of 44 %. Dit zijn cijfers die een trend bevestigen. Immers reeds in 1993 werden ongeveer de helft van de dossiers geseponneerd. Enige relativering is hier op zijn plaats omdat de parketten ook nog andere mogelijkheden proberen om deze dossiers op te lossen.

De strafwet moet uiteraard het kader blijven. Zo stelde kinderpsychiater Peter Adriaenssens tijdens een hoorzitting in de Senaat nav het wetsontwerp mbt de strafrechterlijke bescherming van minderjarigen het volgende, en betreffende het (omgekeerde) geval van weigering van omgang met de kinderen :

“Waarom moet het kind wel slikken dat er niet kan worden gedwongen ? Men moet geen andere maten hanteren voor volwassenen dan voor kinderen. De notie van vrijwilligheid is een ontzettend oubollige notie geworden in dit land. Vrijwilligheid betekent niet vrijblijvendheid. Het lijkt in orde als men er wil over praten. Men kan rekening houden met het feit dat iemand tijd nodig heeft, er is dan een doelstelling, maar dat mag niet leiden tot een vrijgeleide. Kinderen worden op die manier transgenerationeel opgeleid met onrecht. Waarom zou het kind in de toekomst naar volwassenen luisteren, als deze niet in staat waren de vader te bewegen ? De aanwezigheid van een strafmaat helpt. Er is een ontzettende evolutie in het werk rond kindermishandeling binnen justitie; de tijd dat de bestaande strafmaat sowieso werd toegepast is reeds lang voorbij. Het feit dat ze bestaat creëert ruimte, ruimte voor verantwoordelijkheid in twee richtingen. Ook ruimte voor verantwoordelijkheid voor het parket”. (stuk 2-280/5- Verslag Mevr. De 't Serclaes)

Men kan zich evenwel de vraag stellen of de strafrechterlijke weg, en meer specifiek een gevangenisstraf, de meest efficiënte is om de naleving van de regeling mbt het omgangsrecht af te dwingen? Wat heeft een kind eraan dat een onwillige ouder voor het weigeren van het omgangsrecht een gevangenisstraf krijgt? Er moeten dus verschillende instrumenten aanwezig zijn, die in elk individueel geval aan de overheid de mogelijkheid geven het meest adequate dwangmiddel toe te passen.

De regeling van het ouderlijk gezag in een situatie van echtscheiding of feitelijke scheiding wordt op diverse plaatsen, zowel in het Burgerlijk als het Gerechtelijk Wetboek geregeld.

Dit wetsvoorstel strekt ertoe de partijen die het slachtoffer zijn van het weigeren van het omgangsrecht een bijkomend instrument toe te kennen om het omgangsrecht af te dwingen. Na het neerleggen van (minstens) twee klachten binnen een periode van zes opeenvolgende maanden, worden de maatregelen betreffende het omgangsrecht en het ouderlijk gezag op een uitermate gemakkelijke manier opnieuw aan de beoordeling van de rechter onderworpen. Deze rechter kan peilen naar de oorzaken, trachten de partijen te verzoenen, en in voorkomend geval opnieuw een beslissing nemen over ouderlijk gezag en omgangsrecht, rekening houdend met de houding van de onwillige ouder. Deze laatste weet dat bij verhindering van het omgangsrecht, de rechtbank wel eens het ouderlijk gezag aan de andere ouder kan toekennen, wat een zeer efficiënt dwangmiddel uitmaakt.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Bevat de gebruikelijke verwijzing naar het toepasselijke artikel van de Grondwet.

Artikel 2

In het Burgerlijk Wetboek wordt artikel 223 aangepast. Dit artikel behandelt de voorlopige maatregelen die een Vrederechter kan nemen naar aanleiding van een feitelijke scheiding. Tijdens de geldigheidsduur van de maatregelen blijft naar analogie met wat reeds bestaat in artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek de zaak aanhangig en kan op eenvoudige conclusie de meest gereede partij vragen binnen de 15 dagen de zaak opnieuw te behandelen. Deze mogelijkheid geldt indien er binnen een periode van zes maanden minstens twee maal klacht werd neergelegd wegens weigeren of verhinderen van omgangsrecht. De Vrederechter oordeelt dan opnieuw over de maatregelen met betrekking tot de kinderen. Er wordt uitdrukkelijk bepaald dat de Vrederechter dient rekening te houden met de houding van de ouder die het omgangsrecht weigerde.

Artikel 3

Artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek wordt aangevuld zodat in deze procedure eveneens uitdrukkelijk wordt gesteld dat indien er klachten zijn omtrent het omgangsrecht, de rechter bij de nieuwe beoordeling van de situatie rekening houdt met de houding van de onwillige ouder. De rechter zal dus dienen te motiveren op grond waarvan hij al dan niet de regeling van de hoede- en omgangsrecht wijzigt.

Artikel 4

In Artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek wordt een uitdrukkelijke verwijzing opgenomen naar het nieuwe hoofdstuk XII ter van het Gerechtelijk Wetboek, meer bepaald art. 1322 nonies. In dit artikel wordt, naar analogie met art. 223 B.W. bepaald dat wat de persoon van de kinderen betreft, de rechter steeds nieuwe maatregelen kan nemen over ouderlijk gezag en hoede. Hiermee wordt afgeweken van de vereiste dat een overeenkomst voorafgaand aan de echtscheiding door onderlinge toestemming slecht wijzigbaar is wanneer er nieuwe omstandigheden zijn die de toestand ingrijpend wijzigen.

Artikel 5

In een nieuw toe te voegen hoofdstuk wordt de regeling die hierboven werd uiteengezet, ingevoegd voor het geval de echtscheiding reeds is uitgesproken en geldt zolang de kinderen minderjarig zijn.

Wetsvoorstel

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Artikel 2

Artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek, waarvan de bestaande tekst §1 zal vormen, wordt aangevuld met een tweede paragraaf als volgt:

§2 De zaak blijft tijdens de geldigheidsduur van de maatregelen genomen op basis van het voorgaande lid aanhangig bij de vrederechter die de maatregelen oplegde. Onverminderd een nieuw verzoekschrift of een vrijwillige verschijning kan de zaak binnen de 15 dagen opnieuw voor de rechter worden gebracht doordat één der partijen haar conclusies ter griffie neerlegt indien binnen een periode van zes maanden meer dan twee maal de bepalingen betreffende het persoonlijk contact met de minderjarige kinderen van partijen niet worden nageleefd. Bij de conclusies worden de afschriften van de processen-verbaal die terzake werden opgesteld gevoegd. De rechter oordeelt dan opnieuw over ouderlijk gezag en omgangsrecht rekening houdend met de houding van de onwillige ouder.

Artikel 3

Artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek wordt aangevuld als volgt:

“Indien de vordering betrekking heeft op hoede- of omgangsrecht ingevolge het minstens twee maal gedurende een periode van zes maanden niet naleven van de eerder uitgesproken regeling, worden bij de conclusies afschriften gevoegd van de processen-verbaal die terzake werden opgesteld. De rechter oordeelt dan opnieuw over ouderlijk gezag en omgangsrecht rekening houdend met de houding van de onwillige ouder.”

Artikel 4

Artikel 1288 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangevuld als volgt:

“In afwijking van het voorgaande lid, dienen geen nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen die hun toestand of die van de kinderen ingrijpend wijzigen te worden aangetoond indien binnen een periode van zes maanden meer dan twee maal de bepalingen betreffende het persoonlijk contact met de minderjarige kinderen van partijen niet worden nageleefd door een van de ouders. De rechter oordeelt dan opnieuw over ouderlijk gezag en omgangsrecht rekening houdend met de houding van de onwillige ouder.

Artikel 5

In het Gerechtelijk Wetboek, Boek IV “Bijzondere rechtsplegingen”, wordt na HOOFDSTUK XII bis: “Verzoeken betreffende de bescherming van het grensoverschrijdende hoederecht en bezoekrecht” van het Gerechtelijk Wetboek, een nieuw hoofdstuk ingevoegd:

HOOFDSTUK XII ter: Bepalingen betreffende het nakomen van de vonnissen en beschikkingen inzake het omgangsrecht over de minderjarige kinderen.

Artikel 1322 nonies:

Na het definitief worden van de echtscheiding kan meest gereede partij bij dagvaarding een vordering instellen bij de jeugdrechter, indien binnen een periode van zes maanden meer dan twee maal de bepalingen betreffende het persoonlijk contact met de minderjarige kinderen van partijen niet worden nageleefd. Bij de dagvaarding worden de afschriften van de processen-verbaal die terzake werden opgesteld gevoegd. De rechter oordeelt dan opnieuw over ouderlijk gezag en omgangsrecht rekening houdend met de houding van de onwillige ouder.

Martine Taelman